

3096

פרוטוקול מס' ג/ג

מישיבת וועדת החינוך והתרבות
מיום ג', י"ח בחשוון תשי"ח - 12.11.57 בשעה 11.00

נכח ר:

חברי הוועדה: י. קליבנוב - היו"ר
ר. הקסין
פ. זואריץ
ש. כפריח
ח. כהן-מיגורי
י. סמילנסקי
ר. צברי
י. רפאל
א. תלמי

מוזמנים: ס. אבידור - המנהל הכללי של משרד החינוך
והתרבות.
י. שריד - משנה למנהל הכללי של משרד
החינוך והתרבות.
ר. סטנר - יועצת משפטית.

שאלות ותשובות בעקבות הסקירה על
מערכת החינוך בשנת תשי"ח.

סדר-היום:

פותח את הישיבה,

היו"ר י. קליבנוב:

עלינו לשמוע היום המשך התשובות על
שאלות חברי הוועדה.

י. שריד:

חברת הכנסת כפריח שאלה מהו החקן של
גני הילדים, ביחוד העניינה כיצד אנו
נוהגים בישובי העולים. כבר עניתי, שבדרך-כלל החקן הוא 40 ילד לכיתה גן,
וכאשר מספר הילדים הוא למעלה מ-40, אנו מחלקים את הכיתה. ישנם מקרים
בודדים בהם יש תוספת של 2-3 ילדים ואיננו יכולים לחלק את הכיתה, מפני
שאינן חדר נוסף או אין גננת נוספת.

אנו מקפידים על החקן של 40 ילד לכיתה
גן גם בישובי העולים הגדולים. בישובי עולים קטנים אנו פותחים כיתה גם
כאשר יש פחות מ-40 ילד; אנו שולחים גננת, משלמים את מלוא משכורתה,
והגננת מקבלת ילדים בגיל נמוך יותר עד כדי השלמת הכיתה. בהרבה מאוד
ישובי עולים קטנים לומדים בגני ילדים גם ילדים בגיל 3-4 על חשבון זה

12.11.57

שאנו משלמים את כלוא משכורה הגננה. הציוד נבחן רק לבני 5. במקרים מסוימים כשלים המרכז החקלאי את הציוד וגם מומיף עזרה טכנית לגננת, וזאת הוא עושה בכספים שהוא מקבל מהסוכנות ומכספים שהוא מגייט במקורות אחרים.

בישובים גדולים קיימים, בדרך-כלל, כוונן לגנים שלנו, גם גנים של ארגוני נשים, כמעט ואין ישוב גדול של עולים שאין בו גנים של ארגוני נשים. בגנים אלה מקבלים, על-פי-רוב, ילדים למטה מגיל 5.

חברת הכנסת כפריח שאלה איך אנו פותרים את שאלה התינוך המיוחד בישובים קטנים. זוהי שאלה רצינית מאוד. בישובים גדולים אנו פותחים כוח לתינוך מיוחד, והרשת של התינוך המיוחד גדלה, באופן יחסי, במסדים רציניים. בשנים האחרונות אנו פותחים שנה-שנה 80-85 כחות חדשות. כמובן שאת הכתוח האלו אנו פותחים בישובים גדולים, במקום שאפשר לרכז כחה מבתי-ספר שונים או מבי"ס אחד במקרה שיש כחות מקבילות. הבעיה חמורה בישובים קטנים, שהכתוח בהן בלאו הכי קטנות. בשנה שעברה עשינו בשטח זה ניסיון בכחוז הצפון - הזמנו עובדת מיוחדת אשר ביקרה בבתי-ספר של ישובים קטנים והדריכה את המורים איך לטפל בילדים המפגרים בתוך הכחות הנורמליות. השנה נתקלו בקשיים, שאינני יודע כרגע איך פתרו אותם. יכול להיות בענין זה רק פתרון אחד - פתרון שנקטר בו הקיבוץ הארצי, הקיבוץ הכאחד וחבר הקבוצות, אשר פתחו בתי-ספר מיוחדים ארציים, ריכזו בהם ילדים מישובים שונים, והוציאו את בתי-הספר האלה מתחום הישובים הקיבוציים. בשיחה עם סגן השר, פר עמי אטף, העליתי את הרעיון הזה וביקשתי ממנו לבדוק אולי אפשר למצוא דרך לפתיחת בי"ס כזה שהילדים ישהו בו רק בשעות הלימודים ויחזרו אחר-כך לבתיהם, דבר שהיה מוזיל בהרבה את ההוצאות.

חברת הכנסת כפריח שאלה מה בענין בתי-ספר איזוריים. בתי-ספר איזוריים נפתחים שנה שנה. גם השנה גדל מספרם, וישנם בתי-ספר איזוריים הנמצאים בשלב של בנייה. בבית-ספר נפתח בי"ס איזורי סמלכת-דתי בשביל איזור ירושלים. כן נפתח בניר-עציון בי"ס איזורי סמלכת-דתי. מתכננים בתי-ספר איזוריים חדשים במקומות רבים. בדרך-כלל, אנו כעודדים הקמת בתי-ספר איזוריים, והם באמת מתפתחים וכרכזים ילדים מעשרות רבות של ישובים. זו הפעם הראשונה שהקצבנו בתקציב הפיתוח השנה סכום כסף לרכישת מכונות בשביל בתי-הספר האיזוריים. אנו מתכננים להגדיל את הסעיף הזה בתקציב החדש, אבל טן התכנון עד האיזור המרחק לפעמים הוא רב.

חברת הכנסת כפריח שאלה אם יש לנו תקציב לבתי-ספר נחשלים, יש לנו תקציב כזה, אולם לא גדול. אלה הם בתי-ספר שיצאו קצת מגדר בתי-ספר מוחזקים, אבל לא הגיעו עדיין למצב של החבטות ואנו צריכים מדי פעם בפעם לעזור להם בצורות שונות, ע"י הספקת ציוד, ריהוט וכו'. יש לנו בתקציב סכום כסף המיועד למטרה זו, נדמה לי שהשנה ישנו בתקציב סכום של 20.000 ל"י. המצב קשה יותר בקשר לבנינים, כי המועצות המקומיות שנתחומן נמצאים בתי-ספר אלה אינן כבשות הלואות למטרה זו.

ס. אבידור:

משרד החינוך והתרבות כבר דן פעמים אחדות בשאלה ספרי הלימוד, ואנו עומדים לחדש את הדיון במיוחד לקראת שנת הלימודים החדשה והטאות אחריה.

שאלה זו טקפלת בתוכה שתי בעיות חשובות: האחת - הוצאת מהדורות חדשות; השניה - בעיות מחברי ספרי הלימוד. שנה שנה, ובעיקר בשנה לימודים זו, הוצאו מהדורות חדשות של ספרי לימוד, בעיקר לבחי-ספר יסודיים אבל גם לבחי-ספר היכוניים, שההבדל ביניהן לבין מהדורות הקודמות הוא קטן מאוד, והסחירים עולים. עי"כ לא רק שצריך לקנות ספר חדש לכל ילד במשפחה, אלא גם אי-אפשר לקנות ספר משומש.

הבעיה היא קשה, מפני שמשרד החינוך והתרבות דורש, ובצדק, להתאים את ספרי הלימוד לתכנית הלימודים, אשר נתפרסמה רק במשך 3 השנים האחרונות ועדיין מחקנים אותה מדי פעם בפעם. גם חברי וועדה זו טענו שחוכן ספרי הלימוד הוא כיושן. משרד החינוך והתרבות בדק במשך השנה האחרונה למעלה מ-400 ספרי לימוד ושלה לסו"לים ולמחברים הביעות טפורטות נכתב להתאים את ספרי הלימוד; באו הסו"לים ושכנעו אותנו שמטעמים טכניים אי-אפשר לתקן את כל ספרי הלימוד עד סוף השנה, ונתנו להם ארכה לשנה נוספת. רבים מהם הוציאו מהדורות חדשות וציינו שהן בהתאם לתכנית הלימודים החדשה. בשנה זו הם יוצאו, כודאי, עוד מהדורה חדשה. אני חושש שלקראת שנת תשי"ט הטצב יהיה עוד יותר חסור. על כן אנו בעיצומם של דיונים כיצד לקדם את פני הרעה. ברור שלאור שנת תשי"ט הטצב יהיה קל יותר - נוכל לקבוע, למשל, שאסור להוציא מהדורה חדשה במשך מספר מסויים של שנים, אלא אם משרד החינוך בעצמו דורש זאת. הבעיה היא כיצד לקדם את פני הרעה לקראת שנת תשי"ט, ואם יש לכם הצעות, נקבלן כרצון.

ישנה בעיה שניה - מחברי ספרי הלימוד. אין זה טורד שכמעט כל ספרי הלימוד מחוברים ע"י ספקחים או סנהלים בתי-ספר, חופעה זו איננה רצויה, כי היא יכולה לשמש, באופן גלוי או סווטה, לחץ להוצאת ספר זה או אחר, גם בסדיניות אחרות ישנו על מדוכה זו, ובצדפת עד היוט לא מצאו פתרון לבעיה. באנגליה קבעו שאסור למפקח להוציא ספר לימוד, וכן קבעו כי לאחר שאדון נחמנה להיות ספקח, עליו לככור בסכום חד-פעמי אם הזכות להפצה ספריו, איננו יכולים לנקוט בשיטה זו, מפני שאם נגזור על הספקחים לא לחבר ספרי לימוד, לא יהיה מי שיחבר אותם. בארצות-הבריה, למשל, קיים נוהג שספר לימוד מחובר ע"י כמה אנשים, ביניהם גם מורה או ספקח, כך שהאינטרס מחולק. אנחנו משחדלים להציע בכל מקצוע כמה ספרי לימוד, ועי"כ להקטין את הלחץ.

מחירי ספרי הלימוד הם, לדעמי, סוגזכים, ולעמים קרובות הסו"ל הוא המושך את הסחר להוציא מהדורות חדשות, כי ריוחיו גדולים עוד יותר.

חבר הכנסת טמילנסקי שאל האם אנו חייבים על תכניות לימוד שונות. היו לנו ויכוחים מעטיקים בענין זה. תכנית הלימודים היא אחת, אבל הגישות והשיטות הן שונות. גם בבתי הספר הוותיקים אין רמה אחידה, וגם בבתי הספר לילדי העולים אין הרמה שווה. אנו נוהגים שעות עזר לילדי עולים ולילדים ספגרים אחרים, בין אם זה לכתות או לקבוצות חלטיים, אנו משחדלים גם לסייע למורים בבתי הספר של ילדי העולים באמצעות סורים וותיקים יותר.

12.11.57

ע.ע.

חברת הכנסת צברי שאלה מדוע הגבילו את
 הנחלקה לפסיכולוגיה באוניברסיטה ל-25 חלמירים בלבד ע"י בחינות קונקורס.
 נזה 6-7 שנים שאין בכלל באוניברסיטה מחלקה ללימוד הפסיכולוגיה.
 האוניברסיטה נחקלה בקשיים בהבאת מוסחים לפסיכולוגיה בחו"ל. בינתיים
 היא שלחה ישראלים להשלים בחו"ל, חלק מהם כבר חזר ויוכל כבר להחיל
 בהוראה. כוחות ההוראה הם מוגבליים בינתיים, ועל כן הגבלנו את מספר
 החלמירים ל-25, מחוץ חקירה שהמחלקה תפתח.

אשר ללימוד המחודיקה בסמינרים לטוריות.
 עד שנה זו היו מלמדים מתודיקה במשך 5 שעות בשבוע בכחות א' ובכחות ב'
 לא היו מלמדים בכלל, 5 השעות היו מחלקים ל-2 שעות מתודיקה כללית
 ו-3 שעות מתודיקה להוראת מקצועות, השנה החלטנו לשים את הדגש יותר על
 מתודיקה של הוראה, ובקשר לכך הגדלנו את מספר השעות במתודיקה וגם
 חילקנו אותם אחרת: 2 שעות בשבוע לכחה א' במתודיקה כללית, ו-4 1/2
 שעות בשבוע לכחה ב' במתודיקה של הוראת המקצועות.

י. סטילנסקי:

1. אני מציע לצמצם את חזית הספרים שיש
 לחקנם רק למקרים שבהם יש צורך בשינוי

הגישה או התוכן.

2. אני מציע שהשינויים ייעשו בטיטה

של חוספות לטפרים קודמים, שלא יהיה צורך להוציא את כל הספר מחדש.

3. להחיל את האחריות לכך שהטפרים לא

ישתנו במהירות על מנהל בי"ה, שישפוט על הצורך בשינויים לפי צרכי המקום.
 אפשר לעשות זאת ע"י יצירת מחסן מרכזי בבי"ה.

י. קליבנוב:

קיימת בעיה מיוחדת של ילדי העולים

מברית-הסועעות. לילדים אלה יש השכלה

כללית מספקת, אולם אין להם כל מושג על היהדות ואין להם כל ידיעות
 בשפה העברית. יש ביניהם אחוז ניכר של ילדים שלא ניסו, דבר המעורר
 קשיים מיוחדים בבי"הם ועלול לרחוק אותם לטיטיון. הורי הילדים ביקשו
 לבוא בקשרים עם שלטונות החינוך על מנת לארגן את החלמירים המבוגרים
 יותר בבי"הם שיקבלו על עצמם, בחור הפקיד לאוני וציבורי, ללמד את
 הילדים האלה עברית ולעזור להם בהכנת השעורים. אולי כבר נעשו צעדים
 בנדרון זה, ואם לא, הייתי מציע שמשרד החינוך יתן הוראה מתאימה למפקחים
 ולמנהלי בתי-הספר, אולי גם בשיחוף עם חניעות הנוער.

י. רפאל:

בניגוד לחבר-הכנסת סטילנסקי, אני חושב
 כי ישנם עוד ספרי לימוד רבים שתכנם

אינו מעודכן. כן ישנם ספרי רבים שהאחריות בהם משושטות בגלל שינוי רב
 כדי במטריות, ולכך אחראית המו"לים בלבד.

אשר למחיר הספרים, לא חסיד המו"ל הוא

האשם במחיר המופרז, כי הנייר המיועד לספרי לימוד הוא יקר מאוד, מכיון
 שהוא איננו משוחרר מטסים.

לא כמייק לערוך בדיקה יסודית חד-פעמית

של ספרי הלימוד, יש צורך בוועדה פיקוח מתמדת של משרד החינוך.

א. חלכי:

קראתי בעתון, שלא כל בחי-הטפר נותנים את העזרה הרפואית ע"י רופא ואחות, אולם כולם גובים את האגרה בשלימותה, מה הם הצעדים שנוקט בהם כשרד החינוך בקשר לכך?

ב. אבידור:

בשנועות הקרובים נסכם את הדיון בעיית ספרי הלימוד, נביא את מסקנותינו לוועדה, והיא תוכל לקיים דיון על הנושא.

בעיית ספרי הלימוד היא כפולה: מצד אחד, נוציאים יותר כדי מהדורות, וכצד שני, יש הכרח לזפר כדי פעם אחת ספרי הלימוד. הצעת חבר-הכנסת סטילנסקי להוציא תוספות לספרי הלימוד היא הצעה נכונה, אולם לצערי הטו"לים מדפיסים מספר קטן של טפסים, ובכונה, כדי שבשנה הבאה ידפיסו ספריים נוספים כמהדורה חדשה, ואז גם אין אפשרות לקנות ספר ישן.

קשה להגביל את הוצאת המהדורות החדשות למקצועות מסויימים, כי לא תמיד השינויים מתבטאים רק בשינויי כמות.

אנו משתדלים ללחום נגד התופעה שנהל יפחח ביח מסחר לספריים. סידור אספקת ספריים מרכזית דרך הרשות המקומית דורשת כנגנון נוסף לפקירות וכחסנאות. ובכלל, נכשלנו פה ושם באסיקה מרכזית של ספריים.

אשר למססים המוטלים על הנייר לספרי לימוד, ניסינו גם לתת הנחה ממסים, אולם הדבר לא השפיע על מחיר ספרי הלימוד, ועל כן ההנחה בוטלה, כן היה חשש שהנייר יסתכן למקורות אחרים.

יש לנו וועדה מחבדת לענין ספרי הלימוד. כן יש לנו הטכס עם המורים שלא יוציאו מהדורה חדשה ללא אישורנו, ישנם גם טו"לים השולחים אלינו לבדיקה כתבי יד של ספריים.

בעיית ילדי העולים בני אמהות נוצריות היא בעיה חברתית וחינוכית שנצטרך לטפל בה. הקימונו כתות עזר ללימוד העברית, אולם נכון שצריכה להיות גם עזרה חברתית מצד המורים והחלמידים של אותן בי"ס.

ג. שריד: לי נראה שיש רק דרך אחת לפתרון בעיית הספריים - מהדורות טאוטרות על ידנו.

הפיקוח על מחיר ספרי הלימוד היא בעיה שאיננו יכולים להשתלט עליה מבחינה אדמיניסטרטיבית, כי בטו"ס בינינו לבין הטו"לים, חזקה עליהם שיוכיחו לנו כי המחיר הוא כזה שהם מפזיזים בו.

נכון כי הטו"לים נוציאים אח הספריים בטנות זעומות, דבר המצריך הוצאת מהדורות חדשות, הם טוענים שאין להם נייר, אולם אני חושב שיש להם חשבון מסחרי - הם אינם רוצים להשקיע כספים בהדפסת ספריים שלא ימכרו מיד.

ב-50% של בחי-הסיר הופעת מהדורה כחוננת איננה כשפיעה, מכיון שיש להם אספקת ספריים כרוכות, וכל רשות מקומית תרצה להשתמש בספריה מכסינום הזמן שאפשר להשתמש בהם. במספר בחי-ספר ישנם מחטני ספריים, אולם בדרך כלל איננו מעודדים את המנהלים ליצור

ע.ע.

יחסיים, ככיון שקשה לפקח על כך. הוועדה בדנה בענין השירותים הנליצה על אספקה מרכזית, אבל באמצעות הריווח המקומיות ולא באמצעות מנהלי בחי הספר, אולם כאסור עוד נדון בבעיה.

אשר לקליטת העולים מברית המועצות ומארצות אחרות, כבר אמרתי בישיבה הקודמת כי הקצבנו השנה אלפי שעות לעזרה מיוחדת, בעיקר לקליטה לשונית של ילדים אלה. רק היום אישרתי חוטפת שעות, מחוץ רזרבה תקציבית יהיה לנו, למספר ניכר של בחי-ספר לקליטת העליה, נכון שרצוי כי התלמידים ירחמי לפעולה זו, כי זה רצוי גם מבחינה חינוכית, אולם הדבר קשה, כי הילדים אינם סבילנים האחד אח השני.

אני חושב כי יש הפרזה בציון החופעות השליליות הכתגלות בבחי הספר הקולטים עולים חדשים, אולם גם את החופעות הן במסדים קטנים, אינן רצויות. הן נוצרו מחוץ זרות ואפוא לתקנן ע"י יצירה אדירה מתאימה.

בעיה הילדים בני אמהות נוצריות היא רצינית. אני בטוח שאם הם ימשיכו לגור בישראל, הם יהפכו ליהודים סיבילים, בעיקר שמטרת בואם ארצה היא להיות יהודים. ויברחי בקשר לבעיה זו עת מרכז המורים ומערכת הד התינוך, ובקרוב יתחילו לפרסם ב"הד התינוך" מאמרים גם על בעיה זו. (ר. הקשן: אני מציעה לקיים בענין זה כינוסי מורים והורים).

לא ראיתי את המאמר שציינה חברת הכנסת תלמי. הודענו כי החשלות המכסימלי בעד שירותים הוא 29 ל"י, ואנחנו גם מציינים בעד איזה שירותים, אין זה נכון שכל הרשויות המקומיות גובות 29 ל"י בעד שירותים. ישנן רשויות מקומיות שאינן מטפחות את כל השירותים, ולכן גם לא גובות את החשלות המכסימלי. בדרך-כלל השירותים בחל-אביב עומדים על דרגה נאותה, הפיקוח הרפואי מאורגן יפה מאוד, ישנם בחי-ספר שיש בהם חדר מיוחד לריפוי שיניים.

היו"ר י. קלייבנוב: אם יש רצון לקיים דיון מיוחד על הסקירה ששמענו, אעמיד זאת בסדר-יומה של הוועדה באחת הישיבות הקרובות.

אח הישיבה הבאה נקדיש לשמיעת הרצאה בשאלת החודעה היהודית, אבעקבותיו ניכל גם לקיים דיון. אני חושב כי הדיון צריך להסחכם בקביעת מיקנות, ואני מתחילא שהבעיה לא הועלחה בכנסת כהצעה לסדר-היום.

י. שריד: אני מציע לחברי הוועדה לקרוא בעיון אח החומר שפרסמנו בענין זה.

(הישיבה ננעלה בשעה 12.30)